

KENTSEL ALANLARIN PLANLANMASI VE TASARIMI

Şinasi AYDEMİR
Saliha ERKONAK AYDEMİR
Dilek ŞEN BEYAZLI
Nermin ÖKTEN
Ahmet Melih ÖKSÜZ
Cenap SANCAR
Murat ÖZYABA
Yelda AYDIN TÜRK

Her hakkı saklıdır. Bu kitabın tümü ya da bir kısmı önceden izin alınmaksızın hiçbir şekilde çoğaltılamaz, basılıp yayınlanamaz.

ISBN: 975-95396-7-5

Yayınevi:
Akademi Kitabevi
Uzun Sokak No.6/B
61100 - TRABZON
Tel.: (0462) 321 91 83
321 29 89

Basımevi:
İBER Matbaacılık
İskenderpaşa Mah. 2 No.11 Gazipaşa Cad. No:4
61100-TRABZON
Tel.: (0 462) 321 72 36

ÖNSÖZ

Kentsel yerleşmelerin gelişmesini yönlendiren "planlana" çok disiplinli bir bilim dalı, çok aktörlü bir uygulama alanıdır. Ayrıca, kenti oluşturan bileşenler dinamiktir. Bu nedenle "Kent"i okuyabilmek/tanıyabilmek ve geleceğine yön verebilmek farklı alanlarda uzmanlarla iletişim kurabilecek bilgi birikimini gerektirir. Ne var ki bilginin ömrü kısalmakta, hızlı gelişen bilgi teknolojileri her alanda olduğu gibi planlamada da yeni gelişmelere yol açmaktadır.

Elinizde tuttuğunuz "Kentsel Alanların Planlaması ve Tasarımı" kitabı ağırlıklı olarak 1999'da, aynı adla Karadeniz Teknik Üniversitesince ders notu olarak basılan kitaba dayanmaktadır. Yeniden yayına hazırlanırken, yeni gelişmeleri yakalamak adına, gözden geçirilmiş ve yeniden düzenlenmiş, bazı bölümler genişletilmiş, bazı bölümler ise yeni eklenmiştir.

Kitabın kurgusu ve kapsamı Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı ve Jeodezi Mühendisliği Bölümlerinde okutulan "Şehircilik" derslerinde öğrencilere yardımcı olacak biçimde belirlenmiştir. Yerel yönetimlerde kent için karar verme konumunda olan teknokrat ve siyasiler için de bir el kitabı olabileceği düşünülmüştür.

Kitapta bir taraftan planlamanın genel kavramları, kuramları ve kent bilimin art alanındaki dinamiklerden başlayarak, kentsel sorunlar ve planlama ile ilişkileri ele alınırken, diğer taraftan, kent planlaması pratiği ile ilişkili olarak, planlama ve tasarım normları ve ölçütleri üzerinde durulmuş, kullanım seçenekleri bol örneklerle açıklanmıştır.

Kitapta değinilen konular, başvuru kaynaklar, seçilen örnekler ve bunların bağlantılarını vurgulamakta eksiklerimiz bulunabilir. Eksikliklerimizin anlayışla karşılanacağını umarız.

Kitaba eleştirileriyle katkı koyan Gazi Üniversitesi öğretim üyesi Şule İNALKUL KARAASLAN'a, baskıya hazırlanmasına emek veren Dilek ŞEN BEYAZLI ve Yelda AYDIN TÜRK'e, emekli olan arkadaşımız Nermin ÖKTEN'in bölümlerini gözden geçiren Sanem ÖZEN'e teşekkürlerimizi sunarız.

Öğrencilerimize ve ilgi duyanlara yararlı olması dileğimizle.

Şinasi AYDEMİR
Saliha E. AYDEMİR
Dilek ŞEN BEYAZLI
Nermin ÖKTEN (emekli)
Ahmet Melih ÖKSÜZ
Murat ÖZYABA (Uludağ Üniv.)
Cenap SANCAR
Yelda AYDIN TÜRK

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1: KENT, KENTLEŞME VE SORUNLARI	1
1. KENT VE KENTLEŞMENİN TANIMLARI.....	1
1.1. KENT TANIMI	1
1.2. KENTLEŞME.....	5
1.2.1. Kentleşmenin Kısa Tarihçesi.....	8
1.2.2. Kentleşme ve Moral Düzen	11
1.2.3. Kentleşme Süreci: Merkez-Çevre Etkileşimi	12
1.2.3.1. Kentleşme Süreci I	12
1.2.3.2. Kentleşme süreci II.....	12
1.2.3.3. Kentleşme süreci III: Buluşların mekansal dağılımı ve modernleşme yapısı	13
1.2.3.4. Kentleşme süreci IV: Göç, ekonomik-sosyal dengesizlikler ve mekansal.....	14
1.2.3.5. Kentleşme nedenleri	16
1.2.3.6. Kentleşmenin ekonomik üstünlükleri	17
1.2.4. Kentleşmenin Fiziksel Boyutu.....	18
1.3. KENTLEŞME VE KALKINMA.....	18
1.4. GELİŞME-KALKINMA VE TÜRKİYE'DE PLANLI DÖNEM	19
KENTLEŞME POLİTİKALARI	19
1.5. TÜRKİYE'DE KENTLEŞME.....	22
1.6. KENTLEŞMENİN GETİRDİĞİ SORUNLAR	25
1.6.1. Kentlerin Fiziksel Yapısında Ortaya Çıkan Kentleşme Sorunları	25
1.6.2. Sosyal ve Ekonomik Yapıda ve Çevre Üzerinde Ortaya Çıkan Sorunlar	26
2. KENTLEŞME - GÖÇ İLİŞKİSİ: MAKRO ÖLÇEKTE GÖÇ İLİŞKİN.....	27
AÇIKLAMALAR VE YORUMLAR	27
KAYNAKLAR	30
BÖLÜM 2. PLANLAMA VE PLANLAMA TÜRLERİ	33
1. GELİŞİM DEĞİŞİM VE FİZİKSEL PLANLAMA	34
1.1. STRÜKTÜR PLANI	36
1.2. YÖRESEL PLANLAR	36
2. EKONOMİK PLANLAMA	37
3. SOSYAL PLANLAMA	38
KAYNAKLAR.....	40

BÖLÜM 3: PLANLAMA VE PLANLAMANIN EVRİMİ	41
1. İLK KENTLER VE ANTİK ÇAĞ	41
2. BATT'DA PLANLAMANIN GELİŞİMİ	45
2.1. ORTA ÇAĞ.....	45
2.2. YENİ ÇAĞ/NEO-KLASİK DÖNEM.....	47
2.2.1. Rönesans Dönemi.....	47
2.2.2. Barok Dönem	48
2.3. ONDOKUZUNCU YÜZYILIN BAŞLICA PLANLAMA AKIMLARI.....	49
2.3.1. Sosyalist Ütopycılar	51
2.3.2. Sağlıkçı Akım	52
2.3.3. Militarist Planlama	52
2.3.4. Militarist Planlamaya Tepki Akımlar	54
2.3.4.1. Geçmiş öyküner akımlar	55
2.3.4.2. Model kentler	56
2.4. YİRMİNCİ YÜZYILDA PLANLAMA AKIMLARI VE 21. YÜZYIL	59
2.4.1. 1900-1980 Dönemi.....	60
2.4.1.1. Pratik Kent akımı	60
2.4.1.2. Ulaşım sorunun çözümüne yönelik çalışmalar	61
2.4.1.3. Uluslararası modern mimari kongresi (CIAM)	63
2.4.2. 1980 ve Sonrası.....	64
2.4.2.1. Sürdürülebilir ve ekolojik planlama	66
2.4.2.2. Postmodern akım ve kentsel tasarım.....	69
3. OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE ÜLKEMİZDE PLANLAMANIN GELİŞMESİ.....	72
3.1. OSMANLI KENTLERİNDE PLANLAMA	75
3.1.1. Ondokuzuncu Yüzyıla Kadar Osmanlı Kentlerinde Planlama	75
3.2. CUMHURİYET DÖNEMİNDE KENT PLANLAMA	82
3.2.1. 1950 Öncesi Türkiye'de Kent Planlama	84
3.2.1.1. Yeniden yapılanma (1935 Öncesi).....	84
3.2.1.2. Dışa açılma (1935-50 arası).....	87
3.2.2.1. 1950-1980 arasında gelişmeler	89
3.2.2.2. 1980 sonrası gelişmeler	90
4. SONUÇ	94
KAYNAKLAR.....	95
EKLER.....	99
BÖLÜM 4: PLANLAMA YAKLAŞIMLARI	107
1. PLANLAMA YAKLAŞIMLARI VE GELİŞİMİ.....	107
2. KLASİK (GELENEKSEL) PLANLAMA YAKLAŞIMI	107
3. GENİŞ KAPSAMLI PLANLAMA (COMPREHENSIVE PLANNING) YAKLAŞIMI	108
3.1. ORTA SÜRELİ PLANLAMA	110
3.2. SÜREKLİ PLANLAMA.....	110
3.3. POLİTİKALAR PLANI (POLICIES PLAN)	111
3.4. ÇOĞULCU VE SAVUNUCU PLANLAMA.....	112
3.5. BİR SÜREÇ OLARAK PLANLAMA (PROCESS PLANNING).....	113
3.6. EYLEM PLANLAMASI (ACTION PLANNING).....	113

4. SİSTEM YAKLAŞIMI	114
5. POSTMODERN PLANLAMA	116
KAYNAKLAR	117
BÖLÜM 5. KENTSEL ARAZİ KULLANIM MODELLERİ.....	119
VE FİZİKSEL GELİŞME FORMLARI	
1. KENTSEL YAPIYI TANIMLAYAN ARAZİ KULLANIMI MODELLERİ	119
(EKOLOJİK MODELLER)	119
1.1. ORTAK MERKEZLİ ÇEMBERLER MODELİ (CONCENTRIC ZONE MODEL) ..	120
1.2. SEKTÖRLER MODELİ (HOYT'S SECTOR MODEL)	123
1.3. ÇOK MERKEZLİ GELİŞME MODELİ (MULTIPLE NUCLEI MODEL)	123
2. KENTSEL ALAN MODELİ (ÇEPER KENTLER).....	125
3. KENT FİZİKSEL GELİŞME FORMLARI	126
3.1. DOĞRUSAL KENT (Lineer City)	126
3.2. IZGARA KENT FORMU (GRIDIRON CITY).....	131
3.3. KONSANTRİK KENT FORMU (RADIAL PATTERN)	134
3.4. KORİDOR-BANT GELİŞME FORMU.....	138
3.5. MEGAFORM VE ÜTOPYALAR.....	138
KAYNAKLAR.....	139
BÖLÜM 6: KENTSEL DONATILAR- ULAŞIM.....	141
1. ULAŞIM NEDİR?	141
2. ULAŞIM VE YERLEŞME İLİŞKİLERİ.....	141
3. ULAŞIMIN ORTAYA ÇIKARDIĞI SORUNLAR	144
4. ULAŞIM TÜRLERİ.....	145
5. YOL-KENT FORMU VE DOKUSU İLİŞKİSİ	146
6. KENT İÇİ TAŞIMA SİSTEMLERİ.....	150
6.1. ÖZEL TAŞIMACILIK	150
6.2. TOPLU TAŞIMACILIK.....	151
7. YOL KADEMELENMESİ.....	152
7.1. KENTİÇİ YOLLARIN SINIFLANDIRILMASI	152
8. KENT İÇİ YOLLARIN PLANLANMA İLKELERİ	153
8.1. HAREKETLİ TRAFİK (Taşıt Yolları).....	153
8.1.1. Terimler	154
8.1.2. Farklı Kademeli Yolların Kesişmesi	154
8.1.3. Yol Kesitleri.....	156

8.1.4. Kavşaklar	158
8.1.4.1. Hemzemin (kesişmeli) kavşaklar	159
8.1.4.2. Kavşak kapasiteleri	162
8.1.4.3. Köprülü kavşaklar	165
8.1.4.4. Dönüş yerleri	165
8.2. DURAN TRAFİK.....	169
8.2.1. Otoparklar	169
8.2.1.1. Hemzemin otoparklar	170
8.2.1.2. Katlı otoparklar	172
9. YAYA YOLLARI	174
9.1. Yaya Yollarının Tasarım İlkeleri.....	177
9.2. Yayalaştırma.....	179
9.2.1. Paylaşımlı Yol.....	181
9.2.1.1. Paylaşımlı yol tasarımının ana ilkeleri ve kısıtlamaları.....	182
10. BİSİKLET YOLLARI.....	184
KAYNAKLAR.....	186
BÖLÜM 7: KENTSEL DONATILAR-KONUT	189
1. KONUT ALANLARI	189
2. KONUT AÇIĞININ ORTAYA ÇIKMASINDAKİ NEDENLER	190
3. KONUT ALANLARININ PLANLANMASI	192
3.1. KOMŞULUK ÜNİTESİ KAVRAMI	193
3.2. KOMŞULUK ÜNİTESİ İÇİN GEREKLİ ALAN GEREKSİNİMİ	194
3.3. KONUT ALANLARI YERSEÇİMİ İLKELERİ	194
4. KOMŞULUK ÜNİTESİNDE GEREKLİ DONATILAR	195
4.1. DONATI TÜRLERİ VE ÖLÇÜTLERİ.....	195
4.2. KONUT-DONATI İLİŞKİLERİNİN DÜZENLENME İLKELERİ.....	196
5. KONUT ALANLARI TASARIMINI ETKİLEYEN ETMENLER	198
5.1. DOĞAL ETMENLER	198
5.1.1. Arazi Etüdü	198
5.1.2. İklim	200
5.2. YAPAY ETMENLER	200
5.2.1. Yoğunluklar	200
5.2.2. Sosyal, Ekonomik, Demografik Etmenler	200
6. TOPOGRAFYANIN KONUT ALANLARI DÜZENLEMESİNE ETKİLERİ.....	203
7. KONUT TİPLERİ VE ALAN DÜZENLEME.....	205
8. KONUT ALANI DÜZENLEMESİNDE ETKİLİ AKIMLAR	206
9. KONUT ALANLARINDA ULAŞIM PLANLAMASI.....	212
KAYNAKLAR.....	218

BÖLÜM 8: TİCARET VE HİZMET MERKEZLERİ	221
1. TİCARET MERKEZLERİ	221
1.1. TARİHSEL GELİŞİM	221
1.2. MERKEZ KADEMELENMESİ (KENT PERAKENDE TİCARET STRÜKTÜRÜ)	222
1.3. MERKEZİLİK, ETKİ ALANLARI VE KADEMELENME	225
1.4. TİCARETİN MERKEZ DIŞINA YAYILMASI	228
1.5. KENT MERKEZLERİNİN BARINDIRDIĞI İŞLEVLER	230
1.5.1. Kent Merkezlerinde Bulunan/Sunulan Hizmet Türleri	232
1.5.2. Kent Merkezlerinin Erişebilirliğe Göre Etki Alanları	234
2. TÜRK ÇARŞILARI	235
3. KENT MERKEZLERİ PLANLAMASI İLKELERİ	237
4. TİCARET ALANLARI TASARIM İLKELERİ	240
5. KÜLTÜR HİZMETLERİ	246
KAYNAKLAR	250
BÖLÜM 9: KENTSEL DONATIMLAR- EĞİTİM	251
1. EĞİTİM SİSTEMİNE İLİŞKİN TANIMLAR VE EĞİTİMİN PLANLAMADAKİ YERİ	251
2. TÜRKİYE'DE EĞİTİME HİZMET VEREN KURUMLAR	252
3. PLANLAMADA EĞİTİM ALANLARI STANDARTLARI	254
4. EĞİTİM ALANLARINDA YER SEÇİMİ VE TASARIM İLKELERİ	256
4.1. ANA OKULLARI (İlköğretim Öncesi)	256
4.2. İLKÖĞRETİM OKULLARI	258
4.3. ORTA EĞİTİM KURUMLARI	262
4.4. YÜKSEK EĞİTİM	263
KAYNAKLAR	266
BÖLÜM 10: KENTSEL DONATIMLAR- KÜLTÜR ve EĞLENCE	267
1. SOSYAL VE KÜLTÜREL DONATIM ALANLARINA İLİŞKİN TANIMLAR	267
2. STANDARTLARIN BELİRLENMESİ	267
3. SOSYAL VE KÜLTÜREL DONATIM TÜRLERİ	269
4. SOSYAL VE KÜLTÜREL ALANLARA İLİŞKİN YER SEÇİMİ VE TASARIM İLKELERİ	269
4.1. KÜTÜPHANELER	269
4.2. HUZUR EVLERİ	271
4.3. GENÇLİK EVLERİ	273
4.5. MÜZELER	274
4.6. CAMİLER	278
KAYNAKLAR	278

BÖLÜM 11: KENTSEL DONATIMLAR - SAĞLIK	281
1. TÜRKİYE'DE SAĞLIK HİZMETLERİ	281
2. KORUYUCU-TEDAVİ EDİCİ HİZMET KURUMLARI VE KADEMELENMESİ	281
3. TÜRKİYE'DE SAĞLIK DONATIMI ALAN GEREKSİNİMİ	283
KAYNAKLAR	284
BÖLÜM 12: KENTSEL AÇIK VE YEŞİL ALANLAR "REKREASYON"	285
1. AÇIK ALANLAR	285
1.1. AÇIK ALAN TÜRLERİ	285
1.1.1. Yeşil Elemanların Hakimiyetine Göre Sınıflama	285
1.1.2. Mülkiyete Göre Sınıflama	286
1.1.3. Üstlendiği Rekreatyon İşlevine Göre Sınıflama	286
1.2. AÇIK ALANLARIN İŞLEVLERİ	287
2. REKREASYON VE ARAZİ KULLANIMI	288
2.1. REKREASYON KAVRAMI VE REKREASYON TÜRLERİ	289
2.2. REKREASYON TALEBİ	290
2.3. REKREASYON VE AÇIK ALANLAR	290
2.3.1. Rekreatif Amaçlı Kentsel Yeşil ve Açık Alanlar	291
2.4. KENTSEL AÇIK YEŞİL ALANLARIN PLANLANMASI	293
2.4.1. Açık Yeşil Alanların Konumlanma Politikaları	294
2.4.1. Geçmişte Yeşil Alanlar ve Sorunları	296
2.4.2. Türkiye'de Açık Yeşil Alanlar	297
3. ÇOCUK OYUN MEKANLARI	298
3.1. ÇOCUK OYUN MEKANI: PLANLAMA VE TASARIMI ETKİLEYEN ETM	299
3.1.1. Çocuğun Gelişim Evreleri ve Özellikleri	299
3.1.2. Oyun Türleri	300
3.1.3. Çocuk Oyun Mekanı Türleri	300
3.1.4. Çocuk Oyun Mekanları Dağılımına İlişkin Toplumsal Tercihler	304
3.1.5. Çocuk Oyun Mekanı Alansal Ölçütleri	307
3.2. ÇOCUK OYUN MEKANI PLANLAMA VE TASARIM İLKELERİ, ÖNERİLERİ	308
3.2.1. Çocuk Oyun Mekanı Planlama İlkeleri ve Öneriler	308
3.2.2. Çocuk Oyun Mekanları Genel Tasarım İlkeleri ve Öneriler	309
4. SPOR ALANLARI	313
4.1. SPOR TÜRLERİ	313
4.2. SPOR ALANI PLANLAMA VE TASARIMI ETKİLEYEN ETMENLER	314
4.2.1. Spor Alanı Büyüklüğü	314
4.2.2. Spor Alanları Uzaklık Tercihleri	315
4.3. SPOR ALANI PLANLAMA VE TASARIM İLKELERİ VE ÖNERİLER	315
4.3.1. Spor Alanı Planlama İlkeleri ve Öneriler	315
4.3.2. Spor Alanı Tasarım İlkeleri ve Öneriler	316
5. PARKLAR	319
5.1. PARK PLANLAMA VE TASARIMINI ETKİLEYEN ETMENLER	320
5.1.1. Park Alanı Büyüklüğü	320
5.1.2. Parkların Mekansal Dağılımı	320

5.2. PARKLARDA PLANLAMA VE TASARIM İLKELERİ.....	321
5.2.1 Parkların Planlama İlkeleri ve Öneriler	321
5.2.2. Parkların Tasarım İlkeleri ve Öneriler	322
6. KENTİN YEŞİL DEĞERİNİ ARTIRMAYA YÖNELİK.....	328
ÇEŞİTLİ ÖLÇEKLERDE ÖNERİLER / UYGULAMALAR	328
KAYNAKLAR	335
BÖLÜM 13: SANAYİ, YER SEÇİMİ VE TASARIM İLKELERİ.....	339
1. SANAYİ-SANAYİLEŞME VE KENT İLİŞKİLERİ	339
1.1. SANAYİLEŞME KAVRAMI VE ÜLKE KALKINMASINDA.....	
SANAYİLEŞMENİN YERİ.....	339
1.2. SANAYİ TÜRLERİ.....	340
2. ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ KAVRAMI VE SÜRECİ.....	342
3. SANAYİ ALANLARINDA YERSEÇİMİ VE TASARIM İLKELERİ.....	344
3.1. SANAYİ ALANLARININ YER SEÇİMİNE İLİŞKİN KURAMLAR.....	344
3.2. SANAYİ ALANLARININ YER SEÇİMİ İLKELERİ	345
3.2.1. Bölgesel Ölçekte Sanayi Alanlarının Yer Seçimi İlkeleri	345
3.2.2. Kentsel Ölçekte Sanayi Alanlarının Yer Seçimi İlkeleri	347
4. KENT PLANLAMADA SANAYİ ALANLARININ TASARIM TEKNİKLERİ VE STANDARTLAR	348
5. ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ TASARIM TEKNİKLERİ VE STANDARTLARI.....	350
6. TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ.....	354
KAYNAKLAR.....	356
BÖLÜM14: KENTSEL TASARIM VE KENT PLANLAMA.....	357
1. PLANLAMA SÜRECİNDE KENTSEL TASARIMIN GELİŞİMİ	357
2. KENTSEL TASARIM	359
3. KENTSEL TASARIMDA İLKELER VE POLİTİKALAR	363
3.1. KENTSEL TASARIM İLKELERİ	363
3.2. TASARIM POLİTİKALARI.....	368
4. KENTSEL TASARIM VE KENT PLANLAMA	370
KAYNAKLAR	371

BÖLÜM15:KENTSEL DIŞ MEKANLAR (KENTSEL MEKAN).....	373
1. GENEL OLARAK MEKAN TANIMLARI.....	373
2. KENTSEL DÜZEYDE VAROLUŞSAL MEKAN	374
2.1. CULLEN YAKLAŞIMI:.....	374
2.2. LYNCH YAKLAŞIMI:.....	375
2.3. NORBERG - SCHULZ YAKLAŞIMI	377
3. KENTSEL MEKANIN TANIM VE ÖZELLİKLERİ.....	378
4. MÜLKİYETE BAĞLI KENTSEL MEKAN TÜRLERİ	379
5. KENTSEL MEKAN DÜZENLEMESİ (ORGANİZASYONU).....	380
6. KENTSEL MEKANI ÇEVRELEYEN YAPILAR ARASINDAKİ MESAFE	382
6.1. KAPALILIĞIN DERECELENMESİ.....	383
6.2. KENTSEL MEKANDA KAPALILIĞIN ELEMANLARI.....	383
7. MEYDANLAR-AVLULAR.....	384
7.1. MEYDAN MEKANINDA BİÇİMLENME.....	385
7.2. MEYDAN MEKANINDA KAPALILIĞIN ETKİSİ.....	386
8. SOKAKLAR-CADDELER-YOLLAR	386
8.1. SOKAKLARDA KAPALILIĞIN ETKİSİ	387
8.2.SINIRLAYAN YAPILARIN ÖZELLİKLERİNE GÖRE YOL.....	
MEKANININ ALGILANMASI	387
9. OLUŞMUŞ KENTSEL MEKANDA BİÇİMSEL NİTELİKLER VE.....	
MEKANSAL KURGUNUN GELİŞİMİ	389
10. MEKANSAL KURGUNUN TASARLANMASINDA DİKKATE ALINACAK.....	
İLKELER.....	392
10.1. AVLU/ SOKAK KARIŞIMININ BİRLİKTE KULLANILMASI	392
10.2. ALT MEKANLAR OLUŞTURMA	393
10.3. IZGARA SİSTEMİ.....	393
10.4. GELENEKSEL SİSTEMLER.....	394
10.5. İNSAN ÖLÇÜ VE BOYUTLARININ ÜSTÜNDEKİ KİTLELER	394
10.6. ÇOK KATLI YAPI BLOKLARININ OLUMSUZ ETKİLERİNİN AZALTILMASI.....	395
10.7. BİNALARDA ÖN ARKA AYRIMI.....	396
10.8. KAVRANABİLİRLİK YARATMA VE SINIRSIZLIĞIN GİDERİLMESİ	397
10.9. MEKAN FARKLILAŞMASI YARATMA	397
10.10. YAPI – YOL BÜTÜNLEŞMESİ.....	397
10.11. RİTMİK DÜZEN YARATMA	398
11. CADDE/SOKAK TASARIMINDA GÖZÖNÜNDE BULUNDURULMASI.....	
GEREKEN.. VE KULLANIMI ETKİLEYEN FİZİKSEL PLANLAMA ÖGELERİ	399
11.1. KULLANICI YOĞUNLUĞU	399
11.2. KARMA ARAZİ KULLANIMI.....	399

11.3. YAYA – TAŞIT ETKİLEŞİMİ.....	400
11.4. BİÇİMLENME.....	401
12. KENTSEL ALANLARDA YAŞANAN AKTİVİTELER.....	402
12.1. ZORUNLU (GEREKLİ) AKTİVİTELER.....	402
12.2. İSTEĞE BAĞLI (SEÇİMLİ) AKTİVİTELER.....	402
12.3. SOSYAL (TOPLUMSAL) AKTİVİTELER.....	402
13. YAYANIN AMACI VE HAREKETİ.....	403
13.1 YAYANIN AMACI.....	403
13.2. YAYANIN HAREKETİ.....	403
14. KENTSEL DIŞ MEKANDA YEŞİLİN TASARIM ÖGESİ OLARAK KULLANIMI.....	404
BÖLÜM 16: TÜRKİYE’DE İMAR KURUMU.....	409
1. PLANLAMA İLKELERİ, PLANLAMADA ÖNEMLİ KAVRAMLAR ve.....	409
PLANLAMAYI ETKİLEYEN ETMENLER.....	409
1.1. PLANLAMA İLKELERİ.....	409
1.2. TOPLUM YARARI-KAMU YARARI KAVRAMLARI.....	410
1.3. KENTSEL ARSADA SPEKÜLATİF DEĞER (RANT).....	411
1.4. PLANLAMAYA ETKİ EDEN ETMENLER.....	412
1.4.1. Planlamaya Etki Eden Doğal Etmenler.....	413
1.4.1.1. Zemin yapısı ve toprağın niteliği.....	413
1.4.1.2. Topografya.....	414
1.4.1.3. Yönlenme.....	415
1.4.1.4. Bitki örtüsü (flora) ve hayvan varlığı (fauna).....	415
1.4.1.5. İklim.....	415
1.4.2. Planlamaya Etki Eden Yapay Etmenler.....	418
1.4.2.1. Yerleşme-çevre yerleşmeler ilişkisi.....	418
1.4.2.2. Yerleşmenin mevcut durumu.....	419
1.4.2.3. Mülkiyet dokusu.....	419
1.4.2.4. Çevre sorunları.....	419
1.4.2.5. Korumaya değer alanlar-yapılar, doğal-yapay anıtlar ve imaj.....	420
1.4.3. Planlamaya Etki Eden Sosyal ve Ekonomik Etmenler.....	421
1.4.3.1. Nüfus ve ekonomik yapı.....	421
1.4.3.2. Mülkiyetin parçalılığı.....	421
1.4.3.3. Arazi değeri ve emlak pazarı.....	422
1.4.3.4. Toplum ve toplum kesimlerinin beklentileri.....	423
1.4.3.5. Toplumsal Örgütlülük.....	424
1.4.4. Planlamaya Etki Eden Yasal ve Siyasal Etmenler.....	426
1.4.4.1. İmarla ilgili yasal çerçeve.....	426
1.4.4.2. Yaşam kolaylaştırıcı konfor standartları, normları.....	427
1.4.5. Planlamaya Etki Eden Teknolojik Etmenler.....	427
1.4.5.1. Bilgi teknolojisi.....	427
1.4.5.2. Kentlerin teknik yaşam destek sistemleri.....	428
2. ÜLKEMİZDE İMAR KURUMU VE SORUNLARI.....	429
2.1. PLAN KADEMELENMESİ.....	429
2.2. İMAR PLANI YAPTIRMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	434
2.3. İMAR PLANLAMA SÜRECİ.....	435
2.3.1. İmar Planı Elde Etme Yolları.....	435
2.3.2. Plan Elde Etme.....	437
2.3.2.1. Plan notu.....	438
2.3.2.2. İmar planı düzenleme araçları.....	441

2.3.3. Plan Onayı.....	444
2.3.4. Planın Uygulama Araçları.....	445
2.3.4.1. Parasal kaynak.....	445
2.3.4.2. İmar programları.....	447
2.3.4.3. Kamulaştırma.....	447
2.3.4.4. Arazi düzenleme.....	448
3. İMAR PLANLAMASI- UYGULAMASI SORUNLARI.....	449
3.1. İMAR PLANINI ETKİSİZLEŞTİREN MEKANİZMALAR.....	451
3.1.1. İmar Afları.....	451
3.1.2. Plan Dışı İzinsiz Gelişmeler ve Meşrulaştırılması.....	453
3.1.3. Planlamada Çelişki Yaratan Yasalar.....	453
3.1.4. Mevzi İmar Planları.....	454
3.1.5. İmar Planı Değişiklikleri.....	454
3.1.5.1. İmar planı değişikliklerinin yasal dayanağı.....	455
3.1.5.2. İmar planı değişikliklerinin amacı.....	457
3.1.5.3. İmar planı değişikliklerinin yapım süreci.....	459
3.1.5.4. Trabzon kenti özelinde imar planı değişikliklerinin mekansal dağılımları.....	459
3.1.5.5. İmar planı değişiklikleri zamansal ilişkisi (trendler).....	460
3.1.5.6. İmar planı değişiklik türleri.....	461
3.1.5.7. İmar Planı Değişikliklerinin Teknik Altyapıya Getirdiği Ek Yükler.....	463
4. PLANLAMADA YARGI DENETİMİ: PLAN DEĞİŞİKLİKLERİNE KİMLER, NASIL İTİRAZ EDERLER.....	465
5. GENEL DEĞERLENDİRME VE PLANLAMA KURUMUMUZDA YENİ ARAYIŞLAR.....	465
KAYNAKLAR.....	471
EKLER.....	476

BÖLÜM 17: KORUMA VE PLANLAMA TEKNİKLERİ.....	503
1. KORUMAYA İLİŞKİN TANIMLAR VE KAPSAM.....	503
1.1. KORUMA KAVRAMININ TANIMI VE KAPSAMI.....	503
1.2. TARİHİ ÇEVRE, ANIT VE SİT KAVRAMLARI, TÜRLERİ.....	505
1.2.1. Tarihi Çevre ve Temel Öğeleri.....	505
1.2.2. Anıtlar ve Türleri.....	507
1.2.3. Sit Tanımı ve Türleri.....	508
1.3. TAŞINIR-TAŞINMAZ KÜLTÜR VE DOĞA VARLIKLARI.....	516
2. TARİHİ ÇEVRELERDE ESKİME, SÜZÜLME VE KÖHNEME SÜREÇLERİ.....	517
2.1. TARİHİ ÇEVRELERDE ESKİME KAVRAMI VE NEDEN OLAN ETKENLER.....	517
2.2. TARİHİ ÇEVRELERDE SÜZÜLME VE KÖHNEME SÜRECİ.....	519
3. KORUMA PLANLAMASININ KENT PLANLAMA İÇİNDEKİ YERİ VE GELİŞİMİ.....	522
3.1. KORUMA PLANLAMASININ KENT PLANLAMA İLE OLAN İLİŞKİLERİ.....	522
3.2. KORUMA PLANLAMASININ DÜNYA’DAKİ GELİŞİMİ.....	524
3.3. KORUMA PLANLAMASININ TÜRKİYE’DE GELİŞİMİ.....	526
3.3.1. Türkiye’deki Korumanın Tarihi Süreci.....	526
3.3.2. Türkiye’deki Yasa Kapsamında Uygulanan Koruma İmar Planlama Süreci.....	528
3.3.3. Tespit, Tescil ve Envanter Süreci.....	531

4. KORUMANIN TÜRLERİ, KORUMA VE YENİLEME TEKNİKLERİ	531
4.1. KORUMANIN TÜRLERİ	531
4.1.1. Ölçeğe Bağlı Koruma Türleri.....	531
4.1.1.1. Bölge Ölçeğinde Koruma Planlaması	531
4.1.1.2. Çevre Ölçeğinde Koruma Planlaması	532
4.1.1.3. Yerleşim Birimi Ölçeğinde Koruma Planlaması	532
4.1.1.4. Yapı Grupları Ölçeğinde Koruma Planlaması	533
4.1.1.5. Tek Yapı Ölçeğinde Koruma.....	533
4.1.2. Buldukları Bölgeye Göre Koruma Türleri	534
4.1.2.1. Kentsel Koruma	534
4.1.2.2. Kırsal Koruma	536
4.1.2.3. Doğa Koruma	538
4.2. KORUMA TEKNİKLERİ	538
4.2.1. Müze Anlayışıyla Koruma Teknikleri.....	538
4.2.2. Çevredeki Bozulmaları Önleme (Indirect Conservation)	540
4.2.3. Koruma-Saklama (Preservation)	541
4.3. KENTSEL YENİLEME TEKNİKLERİ.....	542
4.3.1. Sağlamaştırma (Consolidation).....	543
4.3.2. Orijinal Durumun Canlandırılması (Restoration).....	544
4.3.3. Kentsel İyileştirme Ve Adaptasyon (Rehabilitation-Renovation).....	546
4.3.4. Daha İyi Bir Çevreye Taşıma-Eskiyen Kısımların Kopya Edilmesi.....	552
4.3.5. Bilgi ve Belgelere Dayanarak Yeniden İnşa Etme (Reconstruction)	553
KAYNAKLAR.....	556

ŞEKİLLER DİZİNİ

BÖLÜM 1: KENT, KENTLEŞME ve SORUNLARI

Şekil 1. Kentleşmenin fiziksel boyutu: Londra'nın mekansal büyümesi	6
Şekil 2. Kentleşmenin fiziksel boyutu:.....	6
Şekil 3. Kentsel alanda yaşayan nüfus oranı	8
Şekil 4. Yayılarak gelişmede temel formlar	10
Şekil 5. Farklı kentleşme aşamalarında farklı kent	15
Şekil 6. Kentleşme aşamaları.....	15
Şekil 7. Türkiye'de ve seçilmiş ülkelerde kentleşme	23
Şekil 8. Kentsel nüfusun yerleşme büyüklük gruplarına göre gelişmesi.	23
Şekil 9. Seçili dünya metropollerinde hava kirlilik düzeyi	26

BÖLÜM 2: PLANLAMA VE PLANLAMA TÜRLERİ

Şekil 1. Sosyal planlamada temel ilgi alanları	39
--	----

BÖLÜM 3: PLANLAMA VE PLANLAMANIN EVRİMİ

Şekil 1. Sokak bulunmayan Çatalhöyük de	42
Şekil 2. Klasik dönem kent planlarından örnekler	44
Şekil 3. Ortaçağ kent planlarından üç örnek	46
Şekil 4. Roma planı	47
Şekil 5. Barok dönem kent planlarından iki örnek.	48
Şekil 6. Kentsoylu konut alanlarında sokak cephelerinin bütüncül tasarımı ve yeşil alan düz.	49
Şekil 7. Amerika kıtasında kurulan koloni kent örnekleri	49
Şekil 8. Paris'te Haussmann'ın açtığı yol, park ve meydanların mevcut kent dokusuyla uyumu.	53
Şekil 9. Viyana'da Militarist uygulama-Ring Projesi.....	54
Şekil 10. "Bahçe Kent" in kuramsal plan şeması	57
Şekil 11. Olmsted'in Boston 'park-yol'un planı	58
Şekil 12. Ondokuzuncu yüzyıldan model kent örnekleri.	59
Şekil 13. Wright'ın Yaygın Kent plan şeması	61
Şekil 14. Corbusier'in Radieuse plan şeması.	62
Şekil 15. Motor çağı kentinin sembolü haline gelen Radburn plan şeması.....	62
Şekil 16. Orta Çağ'da Kayseri kenti.....	76
Şekil 17. Arnodin'in İstanbul çevre yolu projesi ve projenin Sarayburnu-Üsküdar geçidi	81
Şekil 18. Hoca Paşa (solda) ve Pera (üstte) yangın alanları için hazırlanan planlar	82
Şekil 19. Danger kardeşlerin İzmir Planı	85
Şekil 20. Ankara'nın Lörcher ve Jansen planları	86
Şekil 21. Tatvan İmar Planı ve doğu-batı yönündeki aksı	88
Şekil 22. Lambert'in Trabzon planından bir detay	88
Şekil 23. Ulus tarihi kent merkezi	92
Şekil 24. Sincan-Elvankent yerleşim planı	92

BÖLÜM 4: PLANLAMA YAKLAŞIMLARI

Şekil 1. Kentsel planlama analizleri evreninin büyümesi.....	109
Şekil 2. Sürekli planlama yönteminin şematik gösterimi	111
Şekil 3. Sistem anlatımı için örnek.....	114